

תמונת מצב של השמאל הישראלי

אוקטובר 2012

מחקר ביוזמת קרן פרידריך אברט

**FRIEDRICH
EBERT**
STIFTUNG

תמונת מצב של השמאל הישראלי

אוקטובר 2012

מחקר ביוזמת קרן פרידריך אברט

© כל הזכויות שמורות לקרן פרידריך אברט ישראל

2012

קרן פרידריך אברט

ת"ד 12235

הרצליה פיתוח 46733

דוא"ל: fes@fes.org.il

טל: 09 951 47 60

פקס: 09 951 47 64

www.fes.org.il

תוכן עניינים

3.....	מבוא
4.....	הקדמה ותקציר מנהלים
7.....	המחקר האיכותני
13.....	המחקר הכמותי
31.....	מסקנות משולבות
33.....	נספח – שאלון הסקר הכמותי

מבוא

השמאל הציוני בישראל (מפלגת העבודה ומרץ) נקלע לאחר הבחירות לכנסת ב-2009 למשבר קיומי עמוק. תוצאות הבחירות הראו בבירור ששתי מפלגות השמאל החשובות בארץ איבדו באופן דרמטי מכוחן הפוליטי.

הסיבות למשבר זה היו מגוונות. עם זאת, יש להדגיש שתיים מהן במיוחד: (1) הבסיס החברתי של השמאל התכווץ באורח דרמטי. מפלגת העבודה ומרץ היו מעוגנות באופן מסורתי בשכבות הביניים ובשכבות העליונות של החברה הישראלית, וקרה שבשכבות אלה קדימה והליכוד דחקו אותן לשוליים. באותה עת, הן כמעט שלא היו מעוגנות בשכבות החלשות (בקרב האזרחים הערבים, היהודים ממוצא מזרחי והיהודים ממוצא רוסי), ואלה כמעט שלא תמכו בהן. (2) ההנהגה הקודמת של מפלגת העבודה נאחזה בתיקי שרים בשלטון, ולא היה לה הרצון הפוליטי להתמודד באופן רציני ושיטתי עם סיבות הידרדרותה של המפלגה. אומנם היו ויכוחים, אבל לא על שורשי הבעיה, כי אם על תסמיניה, לא על תכנים פוליטיים, כי אם על אישים וקונסטלציות שלטוניות.

כיום המצב שונה לחלוטין. תנועת המחאה של קיץ 2011 העמידה שאלות סוציאל-דמוקרטיות מרכזיות במוקד השיח הציבורי. הדרישה לצדק חברתי הפכה לנושא מרכזי של השיח הציבורי. שתי המפלגות הסוציאל-דמוקרטיות בחרו בהנהגה חדשה והחלו בתהליכי דיון ורפורמה פנים-מפלגתיים. השמאל לא רק שינה את פניו, הוא גם בדרך לחזור להיות שחקן משמעותי בפוליטיקה הישראלית.

אך מיהם בעצם אנשי השמאל בישראל? כיצד אפשר להגדיר את הפרופיל שלהם ואת זהותם הפוליטית? מה מעסיק אותם? לאילו נושאים וסוגיות הם נותנים עדיפות? בקיצור - מה על ליבו על הנתח השמאלי והמרכזי של המפה הפוליטית בישראל וכיצד הוא מתנהל שלושה חודשים לפני הבחירות לכנסת ה-19?

הסקר וניתוחו שבוצעו ביוזמת קרן פרידריך אברט אמורים לתרום לגיבוש אסטרטגיות פוליטיות לסוציאל-דמוקרטיה הישראלית וליצור שפה משותפת עם תומכיה ובוחריה הפוטנציאליים. בזאת מבקשת קרן פרידריך אברט לתמוך בכוחות פוליטיים הקרובים לה, לסייע להם בתהליך הרפורמות ולחזק את כוחם הפוליטי.

ד"ר ראלף הקסל

מנהל נציגות קרן פרידריך אברט בישראל

הרצליה, אוקטובר 2012

הקדמה ותקציר מנהלים

החברה הישראלית היא אחת התופעות המופלאות בעולם. חברת מהגרים, מוכת הטראומה האנושית החמורה בתולדות העולם, הקימה תוך 64 שנים, מדינה משגשגת בעלת הישגים רבים, לצד בעיות חברתיות, בטחוניות ופוליטיות ראשונות במעלה.

לחברה היהודית בישראל, יש מאפיינים מובהקים ההופכים אותה למעבדה מרתקת של פוליטיקה ודעות. די אם נזכיר את העובדה שישראל הוקמה כמדינתו של העם היהודי, ומכוח זאת – קשר בין ישראל לפזורות משפיע רבות על זהותה של החברה. בנוסף לכך – אופיה המיוחד של היהדות, כדת, כתרבות, כאורח חיים – משפיע בצורה קיצונית על אופי החברה בישראל. לכך יש כמובן להוסיף את הבעיות הבטחוניות המיוחדות שישראל נתונה בהן. חלקן אכן בעיות אובייקטיביות וחלקן בעיות שהועצמו באופן מלאכותי או טבעי עם השנים ועם העמקת הסכסוך היהודי-ערבי.

כל אלה יצרו חברה שהיא לא רק ייחודית ומהווה נושא חשוב למחקר סוציולוגי, אלא גם שמאל מזן מאוד מיוחד, השונה מהמודל האירופאי הקלאסי. זאת בעיקר בגלל מצבה המיוחד של ישראל כמדינה יהודית במרחב בו הוא נמצאת.

מסיבות פוליטיות, דמוגרפיות ואלקטורליות הגיע השמאל בישראל למצב של חוסר השפעה בפוליטיקה הישראלית, ולמצברוח פוליטי מתגונן. יחד עם זאת הוא עדיין מהווה נדבך חשוב בפרלמנטריזם הישראלי, בכלכלה הישראלית ובאקדמיה. הכרה יסודית של הדעות של הקהל הזה, יכולה להיות לא רק חומר גלם מרתק לחוקרי החברה ומדע המדינה, אלא גם בסיס טוב להוגים שאולי יפרצו דרך מחשבתית לעדכון משנתו של השמאל במאה הראשונה של האלף השלישי.

כאן יש להעיר הערה מתודולוגית חשובה, המחקר נעשה רק על האוכלוסיה היהודית במדינת ישראל. מסיבות שהזמן והפוליטיקאים גרמן, ההשתתפות של האוכלוסיה הערבית במשחק הדמוקרטי בישראל הולכת וקטנה, וזה ניכר גם ובעיקר בשעורי ההצבעה היורדים מבחירות לבחירות. לפיכך השפעתו של המגזר הערבי בבחירות הקרובות צפויה להיות נמוכה. עם זאת הערכת מצבו של השמאל במגזר הערבי בהחלט מצדיקה לדעתנו בדיקה מקפת.

בנוסף חשוב לציין כי הואיל ובמישור הבטחוני-מדיני הקובע, הנציגות הפוליטית של ערביי ישראל תהיה תמיד בצד שאותו מקובל לראות כצד שמאל של המפה הפוליטית, מקובל לראות את ערביי ישראל כחלק בלתי נפרד מן השמאל הישראלי. זו גישה נפוצה המבוססת. זוהי כמובן ראייה שגויה, שכן גם בחברה הערבית יכולות להיות דעות לאומניות שהן באופיין ימניות או דתיות קיצוניות.

ועוד הערה מתודולוגית חשובה - המחקר המקיף הזה מנסה לתקן טעות נפוצה אצל מומחי החברה והפוליטיקה ואצל מנתחי דעת הקהל. לדעת כותבי המחקר, זו טעות גדולה להסתפק רק במחקר כמותי, באמצעות מדגם סטטיסטי. רבות נכתב על כך שהמחקר הכמותי יכול לעתים לעוות את התמונה כיוון שהוא

מתעלם מהמימד הרגשי החשוב בעיצוב דעתו של כל איש חושב, גם ובעיקר אם הוא איש שמאל, על כל הרב מימדיות שלו. מחקר איכותי לבדו אינו יכול לתת לחוקרים תמונה שלמה על תנועה פוליטית. מחקר כמותי יכול לתת מידע מדויק על שוק ההיגדים אבל לא על שוק הדעות. לכך נדרש מחקר איכותי משלים.

המחקר האיכותי אותו ביצענו באמצעות שתי קבוצות מיקוד, של צעירים ומבוגרים, שהגדירו עצמם "שמאל", הוא מחקר מאלף ויש לקרוא אותו בצוותא עם המחקר הכמותי. בשלב זה כמות הקבוצות לא מספקת, אך אילוצי תקציב היו גורם משמעותי וקובע. יחד עם זה, חוקרים עתידיים, יוכלו להתייחס למחקר האיכותי והכמותי שנערכו בד בבד, ולהסיק לא רק על ההיגדים שבהם מאמין בימים אלה השמאל בישראל, אלא גם על גיבוש דעותיו והיכולת שלו למכור אותן בשוק הדעות ובשוק הפוליטי. התמונה השלמה הזאת יכולה להאיר ולהסביר הרבה מן האנומליות לכאורה של השמאל הישראלי

המחקר נעשה ביוזמתה של הנציגות הישראלית של קרן פרידריך אברט. את המחקר הכמותי ביצעה בפועל חברת "פרויקט המדגם" בהנהלתו של ד"ר אריאל איילון ותחת פיקוחו המקצועי של פרופ' קמיל פוקס מאוניברסיטת ת"א. על המחקר האיכותי הייתה אחראית הפסיכולוגית רותי ברנדמן ממכון ברנדמן. מאחורי ניסוח המחקר ותובנותיו עומדים האסטרטג הפוליטי אלכס בילצקי, יועץ התקשורת רועי ילון, ד"ר עדית דיאמנט והפרסומאי הפוליטי שי אבן.

המחקר עצמו כלל שני שלבים. הראשון הינו 2 קבוצות מיקוד (הראשונה של צעירים והשנייה של מבוגרים), אשר הגדירו עצמם כשמאל (ללא הבחנה בין שמאל לשמאל מתון) אשר התקיימו זו אחר זו בחודש אוקטובר 2012. את חלק זה של המחקר ערך מכון ברנדמן בנייהולה המקצועי של רותי ברנדמן.

השלב השני היה מחקר כמותי אשר נערך באמצעות סקר אינטרנטי בתחילת חודש אוקטובר 2012. המדגם כלל 1272 משיבים. מתוכם זוקקו 896 משיבים שהשיבו לכלל השאלות בסקר האינטרנטי והגדירו את השקפתם הפוליטית כשמאל, שמאל מתון או מרכז. מתוך המדגם, נכללה קבוצה עיקרית שכללה 503 משיבים שהגדירו את השקפת הפוליטית כשמאל או שמאל מתון בלבד. אלו שהגדירו עצמם כמרכז היוו קבוצת ביקורת למחקר. המשתתפים סוננו במחקר באמצעות הגדרה עצמאית ובאמצעות שאלת הסינון "האם לעולם לא תצביע למפלגת ימין". על חלק זה של המחקר פיקוח הסוקר קמיל פוקס.

מהמחקר עלו התובנות המרכזיות הבאות

האיום על רמת החיים של המעמד הבינוני, נמצא במוקד תשומת הלב של מצביעים המהווים את קהל היעד של מחנה השמאל.

בקרב הצעירים קיים ריחוק המגיע לכדי ניכור רגשי המתבטא בהסתייגות מפני תיוג עצמי כ"שמאל". התיוג כשמאל נתפס גם כבעייתי בקרב הקהל המבוגר יותר. אמנם המשתתפים במחקר הכמותי הגדירו עצמם כשמאל, אך יש להם בעיה להתפס כ"שמאלנים" ולאמץ זאת כזהות עצמית ציבורית.

הסוגיות העומדות בראש סדר היום הציבורי של השמאל הם הסוגייה החברתית-כלכלית וסוגיות הדת והמדינה.

ביחס לסוגייה החברתית-כלכלית ("יוקר המחייה" כפי שהוגדר במחקר) נראה כי סוגייה זו היא הרלוונטית ביותר לשמאל בישראל. חשוב לציין שהרלוונטיות של סוגייה לא נבעה ממניעים אידיאולוגיים של שמאל בעל תפיסת עולם כלכלית, אלא מראיה אישית צרה העוסקת ביוקר המחיה בחיי היום יום (כפי שגם באה לידי ביטוי במחאה החברתית).

גם סוגיית הדת והמדינה היא רלוונטית ביותר עבור השמאל בישראל. העמדות בנושא זה מאוד ברורות וחד משמעיות, ובניגוד לסוגייה הכלכלית, אין כאן סתירות בין העמדות (בסוגייה הכלכלית השמאל התנגד לכלכלה הקפיטליסטית ברובו, אך גם היה מודאג מחוזקם של הועדים הגדולים). יש לבחרי השמאל דאגה גדולה מגידול כוחו של המגזר החרדי, אך גם כאן תמיכתו היא באג'נדות הקשורות לסוגיות באורח חייהם (כדוגמת קיום תחבורה ציבורית בשבת או טקס הנישואין) ולא ברמה האידאולוגית של יחסי דת ומדינה.

נושא האלימות עלה במפתיע בשתי הקבוצות בנושא מרכזי. לנושא זה אין לכאורה שייכות למחנה פוליטי זה או אחר, והוא לא נבדק לעומק. עם זאת, יש לשים לב לתשומת הלב של הציבור לנושא זה. ייתכן כי יש כאן קצה אור לסוגייה שעלולה להיות חומר הנפץ הבא בציבוריות הישראלית.

הנושא המדיני הוא הממצא המרתק ביותר בדוח. אמנם יש תמיכה רחבה בסוגיות מדיניות המזוהות עם שמאל (כדוגמת רצון לסיים את הכיבוש ולהגיע לפתרון של שתי מדינות), אך כמות גדולה למדי בשמאל ובשמאל המתון לא מאמינה שיש פרטנר. נוסף על כך, קבוצות המיקוד הראו לנושא זה יש תדמית של "משהו מהעבר", נושא שתם זמנו ואין הם רוצים לעסוק בו. עניין זה מדאיג ומחזק את התחושה שהאינדיבידואליזם ניצח את השותפות שהייתה בשמאל הישראלי – הנושאים אליו הוא מתחבר הם אלו הרלוונטים לסף דלתו – ולא לסוגיות ברומה של המערכת הפוליטית.

בתמצית התמצית ניתן לראות דוח זה כדוח ביניים, הפותח פתח ראשוני לשמאל הישראלי החדש. זהו שמאל העוסק בעצמו בצרכיו (יוקר המחיה והפרעת הדת לאורח חיו), וזהו שמאל שבעיקר ניתן לשינוי ולבנייה מחדש. המחקר מעלה כי אין נאמנות לעמדות ישנות וגם אין נאמנות למפלגות מובהקות. השמאל הצמא לשינויים פתוח בעצמו לשינוי.

צוות כותבי הדו"ח,

אוקטובר 2012

המחקר האיכותני

שיטת המחקר

שתי קבוצות מיקוד בקרב גברים ונשים דוברי עברית המגדירים עצמם כמשתייכים למחנה השמאל / שמאל מתון (עפ"י הצהרתם) וגם מצהירים כי לעולם לא יצביעו למפלגות ימין.

תמהיל הקבוצות

קבוצה 1 – בקרב גברים ונשים בגילאי 28-40 (10 משתתפים)

קבוצה 2 – בקרב גברים ונשים בגילאי 41-59 (9 משתתפים)

הקבוצות נערכו בספטמבר 2012 במשרדי מכון ברנדמן בת"א בחדר המאפשר צפייה דרך מראה חד כיוונית. כל המשתתפים תושבי גוש דן והמרכז.

תמצית הממצאים

1. הסוגיות הנתפשות כמשפיעות על סדר היום במדינת ישראל

- בשתי הקבוצות ציינו המשתתפים קשת רחבה של בעיות מתחומים שונים הנמצאים מבחינתם על סדר יומה של המדינה. בשתי הקבוצות הוגדרו ארבעת הנושאים הבאים כמטרדיים ביותר:
 - מקום ראשון - השחיקה ברמת החיים
 - מקום שני – דת ומדינה והשפעת המגזר החרדי
 - מקום שלישי – האלימות בחברה
 - מקום רביעי – העדר מנהיגות המסוגלת להתמודד עם סוגיות אלה בהצלחההנושאים שדורגו כחשובים במידה בינונית: קיטוב ופערים חברתיים, מתנחלים וכיבוש, יחסי הון שלטון, עובדים זרים, האיום האירני, התהליך המדיני, אפליית מיעוטים וגזענות, המצב הכלכלי והחששות ממיתון והחקיקה האנטי-דמוקרטית.
- הנושאים שדורגו כהכי פחות חשובים: הבידוד המדיני והמהפכות במצרים ובסוריה
- הצעירים מאפיינים את המציאות בישראל בהתאם לחוויה האישית שלהם. הם מציירים תמונה קודרת של שגרה רוויות לחצים ודאגות הנובעים מהתחרותיות ומהמרוץ להישגים. הם מדווחים על לחץ כלכלי ועל קושי להשיג איכות חיים כפי שהיו רוצים. המבוגרים אמנם התייחסו בנימה פחות אישית, אך גם הם התמקדו באתגר הכלכלי השוחק את הסיכוי של ילדיהם לקיים רמת חיים טובה.

- בשתי הקבוצות, דברו המשתתפים על קשרי הגומלין בין ארבע סוגיות אלה, באופן שהוביל שוב ושוב אל סוגיית השחיקה ברמת החיים :
 - בשתי הקבוצות מאמינים כי ניתן לפתור את המצוקה הכלכלית ע"י חלוקה שונה של המשאבים, באמצעות הפחתת תקציבים למגזרי המיעוט, ובמיוחד למגזר החרדי, המהווה קבוצת לחץ על הממשל. הצעירים הציגו עמדה יותר מתלהמת כלפי בעיה זו ודרשו שינוי מיידי "בחלוקת העוגה". המבוגרים הציגו עמדה יותר סובלנית המעודדת מציאת פתרון לחלוקה צודקת של הנטל ע"י הידברות.
 - גם בעיית האלימות בחברה הישראלית קושרה ע"י הצעירים למצוקה הכלכלית. לתחושתם היא בין השאר תוצר של המתח והתסכול שנוצר בקרב אלו אשר נותרו מאחור במרוץ התחרותי ובאתגרי ההישרדות שמייצרת המציאות היומיומית. למרות שבעיית האלימות הוגדרה כמטרידה ביותר, ניכר כי בשתי הקבוצות המשתתפים אינם חשים אותה על בשרם והיא נתפשת יותר כאיום תמידי המרחף מעל, אשר עשוי לפגוש כל אחד מהם.
 - בשתי הקבוצות רווחת הדעה כי אין מנהיג בולט אשר הם סומכים עליו שיוכל להתמודד עם בעיות אלו בהצלחה. בקרב המבוגרים תחושת הייאוש בנושא זה גדולה יותר.

2. תחושות וציפיות לקראת הבחירות הקרובות לכנסת

- הבחירות הקרובות מצליחות לנסוך בצעירים מעט אופטימיות. הם מאמינים כי הן יאפשרו לכוחות חדשים הזדמנות להביא שינוי ולפתור חלק מהבעיות המטרידות
- המבוגרים הביעו עמדה פסימית יותר כלפי הבחירות – הם לא רואים דמות או מפלגה אשר תוכל לבצע שינוי משמעותי במצב הנוכחי ואף חוששים מהתחזקות הקואליציה בראשות בנימין נתניהו.
- בשתי הקבוצות רווחת התחושה שהשמאל חסר מנהיג שיכול לרכז סביבו את המחנה.
- מחצית מהצעירים ומרבית המבוגרים הביעו ביטחון לגבי כוונות הצבעה שלהם : מרביתם מצהירים כי לא יצביעו למפלגה לה הצביעו בבחירות הקודמות :
 - מצביעי קדימה לשעבר מאוכזבים מהישגי המפלגה ומהתנהלותה
 - מצביעי העבודה לשעבר מאוכזבים מהתנהלותו של אהוד ברק, מהעדר עשייה ומחוסר התחדשות

- מצביעי מרץ לשעבר מאוכזבים מהתכווצות כוחה של המפלגה ותופשים את האג'נדה שלה כלא רלבנטית לבעיות שמטרידות אותם היום.

- הצהרת כוונות הבחירה של המשתתפים מתפלגת באופן הבא :
כמחצית מהמשתתפים בשתי הקבוצות מתכוונים להצביע למפלגת העבודה (ארבעה בכל קבוצה).
שלושה משתתפים צפויים להצביע למרץ (אחד בקרב קבוצת הצעירים ושניים מקבוצת המבוגרים)
שני משתתפים יתנו קולם למפלגתו של יאיר לפיד (אחד בכל קבוצה)
משתתף אחד מקבוצת הצעירים הצהיר כי יצביע למפלגתו של אהוד ברק,
משתתף אחד מקבוצת המבוגרים מתכוון להצביע לקדימה בראשות אהוד אולמרט (אם ישוב).
שני משתתפים בכל קבוצה עדיין לא החליטו לאיזו מפלגה יצביעו

3. תחושת החיבור למחנה השמאל

- על פי הסיפור האישי שכתבו המשתתפים ניכר כי עבור רובם החיבור עם מחנה השמאל הישראלי מתבטא בקשר ארוך שנים שהחל כבר בילדותם, ומושרש בחינוך שספגו בבית ההורים.
- בשנים האחרונות הם חשים כי הקשר נשחק באופן משמעותי. מתוך האמירות שהועלו בהמשך הדיון ניכר כי בקרב הצעירים עוצמת ההזדהות עם מחנה השמאל נחלשה עוד יותר בהשוואה למבוגרים.
- כל המשתתפים מסכימים כי הסוגיה המגדירה ביותר את ההשתייכות למחנה השמאל היא ההשקפה בנוגע לפתרון הסכסוך הישראלי פלשתינאי. סוגיה זו נתפשת כנדבך מبدל מרכזי של אג'נדת השמאל, אולם זוהי סוגיה שהפכה פחות רלבנטית, הן לנוכח המבוי הסתום אליו הגיעו שיחות השלום והן לאור העובדה שסוגיית השחיקה באיכות החיים נחוות כרלבנטית יותר עבורם.
- רוב הצעירים הסתייגו (רגשית) מלתייג את עצמם כמשתייכים ל"שמאל", כתוצאה מ-3 גורמים :
 1. לתפישתם, בהעדר דרך לפתרון הסכסוך הישראלי-ערבי, מחנה השמאל נותר ללא אג'נדה מبدלת.
 2. לתחושתם, השמאל מתעלם מהנושאים הרלבנטיים המטרידים אותם (דהיינו שחיקת איכות החיים שלהם) או מייחס להם פחות מדי תשומת לב וחשיבות.
 3. הם נבוכים מכך שהשמאל חסר מנהיגות וחסר דרך שהיו עשויים לגייס אותם מחדש לשורותיהם.

- המבוגרים מרגישים נוח יותר עם התיוג של השתייכות לשמאל, שכן הם מזדהים עם הדרך ההיסטורית ועם ערכי השמאל, על אף "אין המוצא" אליו נקלע.

4. העמדות כלפי מפלגות בשמאל

- מפלגת העבודה בראשות שלי יחימוביץ' נתפשת כאטרקטיבית יותר בעיני הצעירים, בזכות אישיותה של שלי יחימוביץ': דעתנית, אמביציוזית ומתייחסת לבעיות המטרידות אותם. בעוד שהצעירים רואים בה כוח חדש המעורר אופטימיות לשינוי, המבוגרים מתייחסים אליה כחסרת ניסיון באופן המטיל ספק ביכולתה לעמוד מאחורי הבטחותיה. בשתי הקבוצות, מעריכים כי היא תרצה ותוכל לטפל בנושאים הקשורים לצמצום הפערים החברתיים ולחלוקה שונה של המשאבים, באופן שיפחית את השחיקה ברמת החיים שלהם. אולם, רק באופן חלקי שכן גם היא צפויה להיכנע להשפעת המגזר החרדי. על אף ההסתייגויות, מחציתם מעריכים כי המפלגה צפויה לקבל מספר מנדטים גבוה בבחירות, ולכן תשפיע יותר מאשר מפלגת שמאל אחרת הצפויה לקבל הרבה פחות מנדטים.
- מפלגת יש עתיד בראשות יאיר לפיד עוררה התלהבות רבה יותר בקבוצת הצעירים מאשר המבוגרים. הצעירים מעריכים את אישיותו של לפיד, ניקיון כפיו והמסרים שהעביר עד היום בערוצי המדיה. חלקם ציינו כי לפיד הטיב להביע את רחשי ליבם במאמריו בתקשורת. לעומתם, המבוגרים מסתייגים ממנו – מקצתם רואים בו עטיפה נוצצת להבטחה ריקה מתוכן ומרביתם רואים בו טרנד חולף. הרוב מוטרדים מכך שכוונותיו עדיין לא ברורות ומתנים את ההצבעה עבורו עפ"י המידע הנוסף האמור להתגלות בהמשך הן לגבי עקרונות המצע של המפלגה והן לגבי רשימת המועמדים שתוגש. לאור מיעוט המידע לגבי המפלגה, יכלו המשתתפים בשתי הקבוצות להעריך בוודאות רק סוגיה אחת בה היא תטפל – האלימות הגוברת בחברה הישראלית. סוגיה זו נתפשת כאינטרס חוצה סקטורים ועל כן גם אם יוכיח כישורים פוליטיים מוגבלים, מעריכים כי לפיד יוכל לגייס לנושא סיעות רבות שיסייעו לו לטפל בעניין בהצלחה. בשתי הקבוצות יאיר לפיד לא תויג כשייד למחנה השמאל, אלא כאיש מרכז הקורץ למחנה המצביעים של השמאל.
- מרץ בראשות זהבה גלאון קרובה יותר למבוגרים אך מרוחקת מאד מהצעירים: הצעירים רואים בה מפלגה מאכזבת עם אג'נדה מבודלת ועקבית אך תקועה בנושאים פחות רלבנטיים. הם מתארים זאת כקביעון שהחליש את המפלגה במרוצת השנים. לעומתם, המבוגרים רואים באור חיובי את ההתנהלות העקבית הממצבת את מרץ כמפלגת שמאל אמתית ולא מתפשרת.

למרות זאת, גם בקבוצת המבוגרים, רק בודדים מצהירים כי יתנו את קולם למרץ. בשתי הקבוצות, ניכר כי המפלגה ומנהיגותה נתפשים כלא מביאים תקווה חדשה לשינוי, לא מבחינת המנהיגות (פחות כריזמטית מהמתחרים על אף היושרה והניסיון המאפיינים אותה) ולא מבחינת התכנים (אין דרך, רעיון או חזון שאפשר להזדהות אתו וללכת בעקבותיו). אין חדש במפלגה או במנהיגותה לעומת הכוחות החדשים שמציעים שלי יחימוביץ ויאיר לפיד המתמקדים בנושאים החשובים למשתתפים. למעשה, המפלגה והמנהיגה שלה נתפשות באופן דומה.

בשתי הקבוצות הייתה אחדות דעים כי מקרב שלוש המפלגות מרצ היחידה שצפויה לטפל בנושא השפעת המגזר החרדי. על אף זאת, המפלגה מזוהה כעסוקה בנושאים הפחות רלבנטיים עבור המשתתפים, דהיינו מתנחלים וכיבוש, אפליית מיעוטים והתהליך המדיני.

תובנות

- האיום על רמת החיים של המעמד הבינוני, נמצא במוקד תשומת הלב של מצביעים המהווים את קהל היעד של מחנה השמאל. יש לשים לב כי מדובר באיום על רמת החיים האישית שלהם או של ילדיהם, ולא מדובר ב"צדק חברתי" במובן של חלוקת משאבים המיטיבה עם שכבות, מגזרים או מיעוטים מוחלשים.
- לכאורה מדובר בהזדמנות עבור מחנה השמאל – כיוון שמזה שנים רבות הנושא הביטחוני (המקושר למחנה הימין) לא מצליח להדיח את הסוגיה החברתית על אף שפרשת אירן הייתה במוקד החדשות בזמן הקבוצות. אבל, ניכר כי מחנה השמאל לא נתפש כמציע פתרונות מנצחים לסוגית איכות החיים.
- המחקר מצביע על נתק בין האג'נדה הנתפשת של מחנה השמאל, ובין המצביעים הפוטנציאליים במחנה:
יתירה מכך, הסוגיות שמיקדו את תשומת הלב של מצביעי השמאל בעבר, נדחקו לרמה משנית של חשיבות והעיסוק בהן נתפש כמייצג את הריחוק שבין המצביעים ובין המפלגות ומנהיגיהן.
- בקרב הצעירים הריחוק מגיע לכדי ניכור רגשי המתבטא בהסתייגות מפני תיוג עצמי כ"שמאל". (בקרב המבוגרים, החיבור הרגשי מושרש ויציב יותר ולא מגיע לכדי ניכור רגשי).
- באופן פרדוקסאלי, מחנה השמאל היום נתפש כלא מציע תקווה לשינוי או לתיקון והוא נכנס לדרך ללא מוצא.
זאת בניגוד לתפישה ההיסטורית של השמאל כגוף המדרבן לשינוי ועשייה:
א. השמאל חסר מנהיגות באופן הפוגע ב"גאוות היחידה" של המצביעים הפוטנציאליים. לא מסתמן כיום מנהיג במחנה השמאל אשר הצליח לעורר אמונה כי יש בכוחו להחליף את ביבי נתניהו בראשות הממשלה.
ב. אין חדש בדרך, בחזון או ברעיונות בהם הוא מתמקד – והוא תקוע בשיח שהגיע ל"אין מוצא".

- כל אלה יחד מובילים לתחושה של העדר עוגן, המתבטא בדפוס "נדנדה" של המצביעים הצעירים : רבים מהם לא יצביעו לאותה מפלגה לה הצביעו בבחירות הקודמות, והם מתלבטים בין העבודה בראשות יחימוביץ ובין יש עתיד של לפיד שאמנם לא משתייך השמאל, אך נתפש כמי שמבין את רחשי ליבם של המצביעים הצעירים במחנה השמאל, אולי יותר מכל מנהיג אחר.
- הסוגיה המגשרת בין האגינדה ההיסטורית של השמאל (דת ומדינה) ובין הסוגיה המעניינת ביותר את מצביעיו היום, היא סוגיית המגזר החרדי הנתפש כגורם מאיים ומרתיע מבחינה רגשית. מרץ היא הגורם המזוהה ביותר עם סוגיה זאת (שכן גם יאיר לפיד וגם שלי יחימוביץ נתפשים כמי שבסופו של דבר ישתפו פעולה עם המפלגות החרדיות, מסיבות פרקטיות).
- אחד הפרדוקסים שלא נדונו בקבוצה הוא העובדה שמול תחושת האיום על רמת החיים של המשתתפים, מכריזים אנשי הממשל על הצלחה כלכלית של המשק (ברמת המקרו). לא ברור כיצד פרדוקס זה עשוי להתפרש ולהשפיע על תפישות המשתתפים : במיוחד לא ברור, האם תחושת האיום על רמת החיים תתפוגג לאור ההכרזות החוזרות ונשנות לגבי הצלחות של המשק הישראלי.
- הנושא החברתי "הגדול" ביותר המרכז סביבו את הצעירים והמבוגרים, הינו נושא האלימות בחברה הישראלית. נושא זה נתפש כנושא שיאיר לפיד ימקד בו תשומת לב, הרבה יותר מאשר המפלגות המזוהות עם השמאל (העבודה או מרץ).

המחקר הכמותי

מבוא

חלק זה בדו"ח זה מציג את הממצאים של סקר אינטרנט מורחב שבוצע בשבוע הראשון של חודש אוקטובר 2012. הסקר בוצע על מדגם של האוכלוסייה היהודית מתוך הפאנל האינטרנטי של חברת "פרויקט המדגם" בהנהלת ד"ר אריאל איילון.

הסוגיות בהם עסק הסקר מסוכמות בשאלון המפורט המובא בדו"ח כנספת. הסקר יועד לברר את דעותיהם של המשיבים מאוכלוסיית היעד (המתוארת בפסקה הבאה) הן בנושאים אקטואליים על סדר היום הציבורי, בנושאים של דמוקרטיה, בנושאים של מקורות המידע והחדשות והן בנושאים הקשורים לכוונות ההצבעה, כמפורט בשאלון וכמסוכם בסעיפים השונים של הדו"ח הזה.

אוכלוסיית היעד של הסקר הייתה האוכלוסייה היהודית במדינת ישראל מבין אלה המגדירים את עמדתם הפוליטית המגדירה כשמאל (בעיקר) וגם חלקית מבין אלה המגדירים את עמדתם הפוליטית כמרכז.

לצורך כך, בעת ביצוע המדגם המשיבים התבקשו לענות על מספר שאלות התחלתיות ולפי התשובות סוננו המשיבים שהתבקשו לענות לשאלות הבאות. לאחר שאלה סתמית וכללית, המשיבים התבקשו להגדיר את השקפתם הפוליטית בסקלה שבין שמאל לימין. בגל הראשון של הסקר, מדגם ראשוני של 500 משיבים שהגדירו את השקפתם הפוליטית שמאל, או שמאל מתון או מרכז המשיכו להשיב לכל השאלות שבסקר. בגל השני של הסקר, תוגבר המדגם על ידי משיבים שהגדירו את השקפתם שמאל, או שמאל מתון בלבד.

בסך הכול, השיבו 1272 לשאלות הראשונות ורובם, אחרי הסינון, המשיכו להשיב על יתר השאלות. המדגם שתוצאותיו מוצגות בדו"ח זה כלל 896 משיבים שהשיבו לכל השאלות ושכולם הגדירו את השקפתם הפוליטית שמאל, או שמאל מתון או מרכז.

מתוך המדגם הזה המדגם הכיל תת-מדגם של 503 משיבים שהשיבו לכל השאלות ושכולם הגדירו את השקפתם הפוליטית שמאל, או שמאל מתון בלבד.

המשתנים המסבירים

ממצאי הסקר פולחו בטבלאות השונות לפי ארבעה משתנים מסבירים כדלקמן:

- דעה פוליטית בשלוש קטגוריות במדגם הכללי של 896 משיבים ובשתי קטגוריות בתת-המדגם של 503 משיבים
- קבוצת גיל בשתי קטגוריות: עד 39 ומעל 39
- מגדר בשתי קטגוריות: זכר ונקבה
- מגזר או רמת דתיות בשתי קטגוריות: חילוני ומסורתי-דתי

תיאור ממצאי הסקר בדו"ח הנוכחי

- בהמשך מוצגות טבלאות המכילות את תמצית הממצאים עבור כל אחת מהשאלות שבסקר, כמתואר מטה :
- ברוב הגדול של השאלות שבשאלון שאינן עוסקות בכוונות ההצבעה או בהצבעה הקודמת, מוצגות התוצאות עבור קטגוריה אחת בלבד (כמו למשל שיעור האומרים "מסכים" להיגד מסוים). בחלק קטן מהשאלות האלה מוצגות השאלות עבור שתי קטגוריות (בהתאם לשאלות שבסקר)
 - לגבי השאלות האלה, אשר אינן עוסקות בכוונות ההצבעה או בהצבעה הקודמת, התוצאות בפרק 1 מוצגות בשתי גירסאות :
 - מתוך המדגם הכללי (896 תצפיות) - התוצאות לפי כל אחת משלוש הקטגוריות של עמדה פוליטית (שמאל, שמאל מתון, מרכז),
 - מתוך המדגם של שמאל ושמאל מתון בלבד (503 תצפיות) – התוצאות לפי שתי קבוצות הגיל (18-39, 40-65+)
 - השאלות האלה רוכזו לשבעה סעיפים, לפי הנושאים, לפי הפירוט הבא. המספרים שבסוגריים הינם המספרים של השאלות כפי שמופיעים בשאלון :
 1. סעיף 1. השקפת עולם פוליטית וכלכלית (שאלות 2, 3.1-3.2, 4, 7, 9)
 2. סעיף 2. התייחסות למצב הכלכלה במדינה (שאלות 5.1-5.3)
 3. סעיף 3. דירוג איומים אפשריים בפני מדינת ישראל (שאלות 6.1-6.3)
 4. סעיף 4. התייחסות לעזיבת הארץ ולמניעיה (שאלות 8, 8.1-8.2)
 5. סעיף 5. מידת ההסכמה עם מספר היגדים על מצב המדינה, החברה והחרדות (שאלות 10.1-10.14, 11)
 6. סעיף 6. מקורות לקבלת חדשות (שאלות 12, 13, 14)
 7. סעיף 7. שאלות ספציפיות על כוונות הצבעה (שאלות 15.1-15.3)
 - בנוסף, פרק 1 מכיל סעיף עם הניתוחים בשאלות המתייחסות לכוונות ההצבעה וזהו :
 8. סעיף 8. כוונות ההצבעה והצבעה קודמת (שאלות 16-21)
 - בגלל ריבוי המפלגות, הממצאים לגבי כוונות ההצבעה והצבעה קודמת שבסעיף 8 מובאות ללא פירוק לפי משתנים מסבירים.

פירוט הממצאים

בפרק זה מובאים נתונים השוואתיים של הממצאים לפי שני המשתנים המסבירים המופיעים בשתי הגרסאות של סיכום הממצאים בטבלאות שבפרק הבא, הוא פרק 3.

יודגש שההערות בפרק זה אינן מסכמות את הממצאים עצמם לגבי שיעור אלה שבחרו בקטגוריות השונות של התשובות בשאלות הסקר. כמו כן, בפרק זה אינן תחליף לבדיקה של הממצאים המפורטים שבטבלאות בהן מופיעות כל התשובות האפשריות לכל שאלה. בפרק זה אנו ממקדים את הניתוח רק בשאלות בהן היה שוני מובהק בין התוצאות שהתקבלו בקטגוריות השונות של שני המשתנים המסבירים המופיעים בשתי הגרסאות של סיכום הממצאים בטבלאות שבפרק הבא. ספציפית, פרק זה מתייחס ל :

- הבדלים בתוצאות (כאשר היו כאלה) בין שלוש הרמות של עמדה פוליטית (שמאל, שמאל מתון ומרכז) שבמדגם הכולל 896 תצפיות, וגם

○ התייחסות להבדלים (או להיעדר ההבדלים) בתוצאות בין שתי קבוצות הגיל בקרב המשיבים בתת-המדגם של 503 תצפיות עם משיבים שהגדירו את עמדתם הפוליטית כשמאל ושמאל מתון בלבד.

ההבדלים בין המשיבים ברמות השונות של עמדות פוליטיות

כצפוי אולי, הסקר מצא הבדלים משמעותיים במספר ניכר של שאלות בין התשובות של המגדירים את השקפתם כשמאל ובין אלה המגדירים אותה כמרכז. ההבדלים בין התשובות של המגדירים את השקפתם כשמאל ובין אלה המגדירים אותה כשמאל מתון היו בהרבה פחות בולטים, אבל הם היו קיימים בכמה שאלות.

כבר בסעיף 1 ניכר הבדל בולט בין השמאל והמרכז, כאשר 83% מהמגדירים עצמם שמאל אמרו שלעולם לא יצביעו למפלגת ימין אך רק 22% אמרו כך בין אלה שמגדירים את עצמם כמרכז. השמאל המתון היה באמצע עם 61%. הבדל בולט נוסף בשאלות שבסעיף 1 נמצא בהתייחסות למתנחלים כאשר 87% מהשמאל אמרו שדעות המתנחלים נוגדים במידה "רבה מאוד" את דעותיהם, אך רק 40% השיבו כך בין אלה שבמרכז (שמאל מתון שוב באמצע עם 77%).

הנושא של המתנחלים מבדיל בין השמאל והמרכז גם בסעיפים הבאים שבסקר. המקרה הבולט ביותר הוא בהתייחסות להיגד הממוקד של הפתרון הרצוי בנושא ההתנחלויות כאשר בסעיף 5, 91% מהמגדירים עצמם שמאל השיבו "מסכים" להיגד "אני בעד סיום הכיבוש ופירוק ההתנחלויות" אבל רק 32% הסכימו לכך במרכז (69% בשמאל מתון). להיגד "המתנחלים עולים לנו יותר מדי" הסכימו שוב 91% מהשמאל אך רק 56% מהמרכז (82% בשמאל מתון).

בהמשך לסוגיית ההתנחלויות, גם ביחס לקיומו או אי קיומו של פרטנר למו"מ מדיני נמצאו הבדלים משמעותיים. בעוד ש 27% של המגדירים את עמדתם כשמאל (ו 55% של שמאל המתון) הסכימו עם ההיגד "אני בעד שתי מדינות לשני עמים אבל חושב שאין פרטנר למו"מ מדיני", 69% הסכימו לכך בקרב המגדירים את עמדתם כמרכז. בסוגיה זו בולט גם הבדל העמדות בין השמאל ובין השמאל המתון.

בנושא הכלכלי בסעיף 2, בעוד שהרוב הגדול בשלוש הקבוצות (96%, 92% ו 83%, בהתאמה) מסכימים ש"המדיניות הכלכלית של הממשלה פוגעת בעובדים ובחלשים", 82% של המגדירים את עמדתם כשמאל מסכימים ש"הכלכלה בישראל היא כלכלה קפיטליסטית חזירית", ו 52% של המגדירים את עמדתם כמרכז מסכימים לכך (72% בשמאל המתון). אלה המגדירים את עמדתם כמרכז חוששים יותר ה"כלכלה סוציאליסטית" ו 40% מהם הסכימו להיגד ש"אני נגד הכלכלה הקפיטליסטית שבישראל אבל מפחד מחזרה לסוציאליזם של פעם". 28% הסכימו לכך בין המגדירים את עמדתם כשמאל (36% בקרב שמאל מתון).

הקבוצות שונות גם בסוגיית האיום הגדול ביותר העומד בפני ישראל מבין אלה שהוצגו בסעיף 3. אלה המגדירים עצמם שמאל בחרו ב"היעדר תהליך מדיני עם הפלסטינים והעדר סיכוי לשלום" (28%, לעומת 7% במרכז ו 15% בשמאל המתון), בעוד שאלה המגדירים עצמם שמאל בחרו ב"איראן גרעינית" (31%, לעומת 8% במרכז ו 17% בשמאל מתון).

בשאלה הרגישה יחסית שבסעיף 4 לגבי ההזדהות או אי ההזדהות עם תחושת אלה שהיו רוצים עזוב את הארץ, התקבלו תשובות מפתיעות יחסית. שיעור המזדהים היה גבוה ולא שונה מאד בין הקבוצות (62% מקרב אלה המגדירים את עמדתם כשמאל ו 49% מקרב המגדירים את עמדתם כמרכז, עם 55% באמצע

מקרב המגדירים את עמדתם כשמאל מתון). אלא שבשאלה לגבי הסיבה להזדהות (בקרב המזדהים) נמצאו הבדלים גבוהים בהרבה בין הקבוצות. 71% מקרב אלה המגדירים את עמדתם כמרכז בחרו כסיבה העיקרית להזדהות את "יוקר המחיייה לא מאפשר לי לחיות בכבוד". בקרב אלה המגדירים את עמדתם כשמאל האפשרות הזאת הייתה גם במקום הראשון אך אחוזי הבחורים בה היה נמוך במידה ניכרת, 39% (59% בקרב השמאל המתון).

ניראה שבאופן כללי, בקרב אלה המגדירים את עמדתם כמרכז ההדגש הוא יותר בנושאי הכלכלה ורמת החיים ופחות בנושאי המדיניים. גם בסעיף 1 כאשר המשיבים התבקשו בין הנושאים של דת ומדינה לעומת יוקר המחיייה בישראל, הרוב בכל הקבוצות בחר ב"יוקר המחיייה בישראל" אלה שהשיעורים היו שונים. בעוד ש בקרב אלה המגדירים את עמדתם כמרכז, 78% בחרו באפשרות הזאת, השיעור של הבחורים בחרו אפשרות זו בקרב אלה המגדירים את עמדתם כשמאל היה נמוך באופן ניכר, ועמד על 62% (67% בקרב השמאל המתון).

בנושא שדובר בו רבות לאחרונה בתקשורת של האפשרות של הרעת היחסים עם ארה"ב ולאובדן התמיכה של ארה"ב בישראל, לא עומד כנראה בסדר היום של המשיבים בכל הקבוצות ושיעור המשיבים "מסכים" להיגד של "אני חרד לאפשרות של הרעת היחסים עם ארה"ב ולאובדן התמיכה של ארה"ב בישראל" היה הנמוך ביותר מבין כל ההיגדים שבסעיף 5 (59% מקרב אלה המגדירים את עמדתם כשמאל ו 65% מקרב המגדירים את עמדתם כמרכז, עם 57% באמצע מקרב המגדירים את עמדתם כשמאל מתון). אלא שהקבוצות חלוקות בדעותיהן לגבי האחראי להרעה זו. בעוד ש 70% מקרב אלה המגדירים את עמדתם כשמאל בחרו באפשרות "בעיקר ישראל", השיעור היה נמוך בצורה משמעותית מקרב אלה המגדירים את עמדתם כמרכז, עם 23% (שוב, השיעור בקרב השמאל המתון היה באמצע עם 47%).

לבסוף, בשאלות הספציפיות לגבי כוונות ההצבעה ניכר הבדל גדול נוסף בין הקבוצות. ההבדל הגדול ביותר היה ביחס לשיעור אלה שהשיבו ש"יש סיכוי שיצביעו עבור מרצ בראשות זהבה גלאון" (76% בקרב השמאל לעומת 9% בקרב מרכז ו 45% באמצע בקרב שמאל מתון). ההבדל הגדול הבא ביחס לשיעור אלה שהשיבו ש"יש סיכוי שיצביעו עבור יש עתיד בראשות יאיר לפיד" (55% בקרב המרכז לעומת 26% בקרב שמאל ו 46% באמצע בקרב שמאל מתון). ההבדלים פחות גדולים היו ביחס לשיעור אלה שהשיבו ש"יש סיכוי שיצביעו עבור העבודה בראשות שלי יחימוביץ'" (62% בקרב השמאל לעומת 48% בקרב מרכז והשיעור הגדול ביותר של 79% בקרב שמאל מתון).

בהמשך לאותה המגמה, היו גם הבדלים ביחס להצבעה למרצ בעבר ובעתיד. 47% בקרב השמאל השיבו שהצביעו מרצ בעבר לעומת 20% בקרב המגדירים את עמדתם כמרכז. מבין אלה שכן הצביעו, 92% בקרב השמאל השיבו שיחזרו על כך בעתיד, לעומת 39% בקרב המגדירים את עמדתם כמרכז, ו 75% באמצע בקרב השמאל המתון.

ההבדלים בין קבוצות הגיל בקרב תת-המדגם של שמאל ושמאל מתון בלבד להבדיל מההבדלים הניכרים משמעותיים במספר ניכר של שאלות בין התשובות של המגדירים את השקפתם כשמאל ובין אלה המגדירים אותה כמרכז שהוצגו לעיל, ההבדלים בין שתי קבוצות הגיל בתת-המדגם עם משיבים שהגדירו את עמדתם הפוליטית כשמאל ושמאל מתון היו קטנים ביותר, וברוב השאלות ההבדלים היו זניחים לחלוטין.

ההבדלים הגדולים ביותר בין קבוצות הגיל קטנים בהרבה מההבדלים בים הקבוצות המוגדרות על ידי העמדה הפוליטית. נמצא הבדל מסוים (של 7%) בין שיעור אלה שאמרו שלא יצביעו למפלגות ימין (65% בין הצעירים יותר לעומת 72% בקרב המבוגרים יותר). הבדל זה מבטא את הנטייה שנמצאה גם בשאלות אחרות לכיוון המרכז של הצעירים יותר המגדירים עצמם כשמאל או שמאל מתון.

לא נמצאו הבדלים בשאלות לגבי הנושאים הכלכליים (בסעיף 2), אך נמצאו הבדלים מסוימים בעניין רמת האיום שמהווה איראן גרעינית (בסעיף 3), כאשר 25% מהצעירים רואים באיראן גרעינית את האיום הכי פחות חמור לעומת 16% של המבוגרים יותר. ההזדהות עם התחושה של הרוצים לעזוב את הארץ (בסעיף 4) גדולה יותר אצל הצעירים (64% לעומת 49%), ללא הבדל לגבי הסיבה העיקרית להזדהות.

לא נמצאו כמעט שום הבדלים בין הקבוצות בשיעור המסכימים עם שלושה עשר ההיגדים שבסעיף 5, אבל הצעירים במדגם נטו יותר להגדיר שישראל היא האחראי העיקרי לאפשרות של הרעת היחסים עם ארה"ב (61% לעומת 49% בקרב המבוגרים יותר).

בסוגיית כוונות ההצבעה למפלגות הספציפיות, הצעירים במדגם נטו יותר להגיש שיש סיכוי שיצביעו למפלגת יש עתיד בראשות יאיר לפיד (43% לעומת 33%). לא נמצאו הבדלים בין קבוצות הגיל לגבי שיעור אלה שאמרו שיש סיכוי שיצביעו עבור מרצ בראשות זהבה גלאון או עבור העבודה בראשות שלי יחימוביץ'. בסך הכול כאמור, ההבדלים בין קבוצות הגיל היו מועטים ולא גדולים.

סיכום התוצאות – לפי השקפה פוליטית

השקפה פוליטית				
מרכז	שמאל מתון	שמאל	הקטגוריה	
				סעיף 1. השקפת עולם פוליטית וכלכלית
44%	38%	18%		2. השקפת עולם פוליטית
22%	61%	83%	מסכים	3.1 לעולם לא אצביע למפלגת ימין
14%	2%	3%	מסכים	3.2 לעולם לא אצביע למפלגת שמאל
56%	63%	48%	סוציאל	4. השקפת העולם הכלכלית
22%	33%	38%	דת ומדינה	7. מבין דת ומדינה ויוקר המחיה בישראל, מה בעיניך דחוף וחשוב יותר לטיפול בישראל?
78%	67%	62%	יוקר המחיה	7. מבין דת ומדינה ויוקר המחיה בישראל, מה בעיניך דחוף וחשוב יותר לטיפול בישראל?
70%	88%	87%	רבה מאד	9.1 באיזו מידה השקפת העולם של החרדים נוגדת או לא נוגדת את השקפת עולמך?
40%	77%	89%	רבה מאד	9.2 באיזו מידה השקפת העולם של מתנחלים נוגדת או לא נוגדת את השקפת עולמך?
				סעיף 2. התייחסות למצב הכלכלה במדינה
54%	72%	82%	מסכים	5.1 הכלכלה בישראל היא כלכלה קפיטליסטית חזירית
83%	92%	96%	מסכים	5.2 המדיניות הכלכלית של הממשלה פוגעת בעובדים ובחלשים
40%	36%	28%	מסכים	5.3 אני נגד הכלכלה הקפיטליסטית שבישראל אבל מפחד מחזרה לסוציאליזם של פעם
				סעיף 3. דירוג איומים אפשריים בפני מדינת ישראל
				6.1 האיום האסטרטגי החמור ביותר על מדינת ישראל (מירב בעיני השמאל)
8%	15%	28%		היעדר תהליך מדיני עם הפלסטינים והעדר סיכוי
				6.1 האיום האסטרטגי החמור ביותר על מדינת ישראל (מירב בעיני המרכז)
31%	17%	8%		איראן גרעינית
				6.2 האיום האסטרטגי השני בחומרתו (מירב)
19%	19%	19%		היעדר תהליך מדיני עם הפלסטינים והעדר סיכוי

				6.3 האיום האסטרטגי <u>הכי פחות חמור</u> על מדינת ישראל (מירב בעיני השמאל)
7%	17%	29%		איראן גרעינית
				6.3 האיום האסטרטגי <u>הכי פחות חמור</u> על מדינת ישראל (מירב בעיני המרכז)
25%	21%	9%		גידול כוחם והשפעתם של המתנחלים
				סעיף 4. התייחסות לעזיבת הארץ ולמניעה
49%	55%	62%	מזדהה	8. האם את/ה מזדהה או לא מזדהה עם תחושת אלה שהיו רוצים לעזוב את הארץ ?
				8.1 <u>הסיבה העיקרית</u> להזדהות עם תחושתם של אלה שהיו רוצים לעזוב את הארץ (מירב)
71%	59%	39%		בגלל שיוקר המחיה לא מאפשר לי לחיות בכבוד
				8.2 <u>הסיבה השנייה</u> להזדהות עם תחושתם של אלה שהיו רוצים לעזוב את הארץ (מירב) (מירב)

סיכום התוצאות – לפי השקפה פוליטית (המשך)

השקפה פוליטית			הקטגוריה	
מרכז	שמאל מתון	שמאל		
				סעיף 5. היגדים על מצב המדינה, החברה והחרדות
75%	90%	90%	מסכים	10.1 חייבים לדאוג לזכויות הציבור החילוני ולהנהיג בישראל תחבורה ציבורית בשבת ונישואין אזרחיים
69%	64%	59%	מסכים	10.2 אני מרגיש חוסר בטחון-אישי ומפחד מהאלימות הגואה
82%	89%	95%	מסכים	10.3 חייבים להלחם בקשרי הון-שלטון ובטייקונים
87%	87%	88%	מסכים	10.4 יוקר המחיה ומחירי הדיור בישראל חונקים אותי
78%	79%	72%	מסכים	10.5 ועדי העובדים הגדולים (כגון חברת חשמל, רכבת ונמלים) מנצלים את כוחם לרעה
32%	69%	91%	מסכים	10.6 אני בעד סיום הכיבוש ופירוק התנחלויות
69%	84%	91%	מסכים	10.7 חייבים לחתור לשלום עם הפלסטינאים במסגרת פתרון של שתי מדינות לשני העמים
56%	82%	91%	מסכים	10.8 המתנחלים עולים לנו יותר מדי
84%	94%	87%	מסכים	10.9 החרדים עולים לנו יותר מדי

60%	76%	88%	מסכים	10.10 אני חרד לדמוקרטיה בישראל נוכח החקיקה האנטי-דמוקרטית
69%	55%	27%	מסכים	10.11 אני בעד שתי מדינות לשני עמים אבל לא חושב שיש כרגע פרטנר למו"מ מדיני
69%	84%	79%	מסכים	10.12 אני חרד לעתיד המדינה נוכח העובדה שאחד מכל שלושה ילדים בכיתה א' לומד בחינוך חרדי ללא לימודי ליבה
65%	57%	59%	מסכים	10.13 אני חרד לאפשרות של הרעת היחסים עם ארה"ב ולאובדן התמיכה של ארה"ב בישראל
23%	47%	70%	בעיקר ישראל	14. מי אחראי לאפשרות של הרעת היחסים עם ארה"ב ולאובדן התמיכה של ארה"ב בישראל?
				סעיף 6. מקורות לקבלת חדשות
41%	32%	26%	מקום	12.1 דירוג של טלוויזיה
7%	9%	4%	מקום	12.2 דרוג של עיתונות מודפסת
4%	8%	4%	מקום	12.3 דרוג של רדיו
48%	51%	66%	מקום	12.4 דרוג של אינטרנט
				13. איזה עיתון יומי מודפס עיקרי קראת היום ?
36%	45%	55%		לא קראתי אף עיתון מודפס (מירב)
25%	25%	16%		ידיעות אחרונות (מקום שני אצל שמאל)
31%	16%	11%		ישראל היום (מקום שני אצל מרכז)
				14. מאיזה אתר אינטרנט אתה מקבל את עיקר החדשות שלך?
50%	58%	51%		Ynet
				סעיף 7. שאלות ספציפיות על כוונות הצבעה
				האם יש או אין סיכוי שתצביע לכל אחת מהמפלגות הבאות?
55%	46%	26%	יש סיכוי	15.1 יש עתיד בראשות יאיר לפיד
9%	45%	76%	יש סיכוי	15.2 מרצ בראשות זהבה גלאון
48%	79%	62%	יש סיכוי	15.3 העבודה בראשות שלי יחימוביץ'

סיכום התוצאות – לפי קבוצת גיל בקרב שמאל ושמאל מתון

קבוצת גיל			
40-65+	18-39	הקטגוריה	
			סעיף 1. השקפת עולם פוליטית וכלכלית
72%	65%	מסכים	3.1 לעולם לא אצביע למפלגת ימין
3%	2%	מסכים	3.2 לעולם לא אצביע למפלגת שמאל
			4. השקפת העולם הכלכלית
64%	54%	סוציאל	
			7. מבין דת ומדינה ויוקר המחיייה בישראל, מה בעיניך דחוף וחשוב יותר לטיפול בישראל?
34%	35%	דת ומדינה	
66%	65%	יוקר המחיייה	
			9.1 באיזו מידה השקפת העולם של החרדים נוגדת או לא נוגדת את השקפת עולמך?
86%	88%	רבה מאד	
			9.2 באיזו מידה השקפת העולם של מתנחלים נוגדת או לא נוגדת את השקפת עולמך?
85%	79%	רבה מאד	
			סעיף 2. התייחסות למצב הכלכלה במדינה
77%	74%	מסכים	5.1 הכלכלה בישראל היא כלכלה קפיטליסטית חזירית
95%	92%	מסכים	5.2 המדיניות הכלכלית של הממשלה פוגעת בעובדים ובחלשים
35%	33%	מסכים	5.3 אני נגד הכלכלה הקפיטליסטית שבישראל אבל מפחד מחזרה לסוציאליזם של פעם
			סעיף 3. דירוג איומים אפשריים בפני מדינת ישראל
			6.1 האיום האסטרטגי <u>החמור ביותר</u> על מדינת ישראל (מירב בעיני השמאל)
23%	17%		היעדר תהליך מדיני עם הפלסטינים והעדר סיכוי לשלום
			6.2 האיום האסטרטגי <u>השני בחומרתו</u> (מירב)
17%	18%		יחסי הון-שלטון והשתלטות הטייקונים על המשק

קבוצת גיל			
40- 65+	18- 39	הקטגוריה	
			6.3 האיום האסטרטגי <u>הכי פחות חמור</u> על מדינת ישראל/מירב בעיני (השמאל)
16%	25%		איראן גרעינית
			סעיף 4. התייחסות לעזיבת הארץ ולמניעה
49%	64%	מזדהה	8. האם את/ה מזדהה או לא מזדהה עם תחושת אלה שהיו רוצים לעזוב את הארץ ?
			8.1 <u>הסיבה העיקרית</u> להזדהות עם תחושתם של אלה שהיו רוצים לעזוב את הארץ (מירב)
51%	52%		בגלל שיוקר המחייה לא מאפשר לי לחיות בכבוד
			8.2 <u>הסיבה השנייה</u> להזדהות עם תחושתם של אלה שהיו רוצים לעזוב את הארץ (מירב) (מירב)
20%	31%		בגלל השתלטות החרדים על המדינה

סיכום התוצאות – לפי קבוצת גיל בקרב שמאל ושמאל מתון (המשך)

קבוצת גיל			
40-65+	18-39	הקטגוריה	
			סעיף 5. היגדים על מצב המדינה, החברה והחרדות
89%	90%	מסכים	10.1 חייבים לדאוג לזכויות הציבור החילוני ולהנהיג בישראל תחבורה ציבורית בשבת ונישואין אזרחיים
64%	61%	מסכים	10.2 אני מרגיש חוסר בטחון-אישי ומפחד מהאלימות הגואה
95%	89%	מסכים	10.3 חייבים להלחם בקשרי הון-שלטון ובטייקונים
82%	92%	מסכים	10.4 יוקר המחייה ומחירי הדיור בישראל חונקים אותי
81%	73%	מסכים	10.5 ועדי העובדים הגדולים (כגון חברת חשמל, רכבת ונמלים) מנצלים את כוחם לרעה
77%	76%	מסכים	10.6 אני בעד סיום הכיבוש ופירוק התנחלויות
89%	85%	מסכים	10.7 חייבים לחתור לשלום עם הפלסטינאים במסגרת פתרון של שתי מדינות לשני העמים
85%	85%	מסכים	10.8 המתנחלים עולים לנו יותר מדי
92%	92%	מסכים	10.9 החרדים עולים לנו יותר מדי
83%	79%	מסכים	10.10 אני חרד לדמוקרטיה בישראל נוכח החקיקה האנטי-דמוקרטית
48%	44%	מסכים	10.11 אני בעד שתי מדינות לשני עמים אבל לא חושב שיש כרגע פרטנר למו"מ מדיני
81%	83%	מסכים	10.12 אני חרד לעתיד המדינה נוכח העובדה שאחד מכל שלושה ילדים בכיתה א' לומד בחינוך חרדי ללא לימודי ליבה
61%	55%	מסכים	10.13 אני חרד לאפשרות של הרעת היחסים עם ארה"ב ולאובדן התמיכה של ארה"ב בישראל
50%	61%	בעיקר ישראל	14. מי אחראי לאפשרות של הרעת היחסים עם ארה"ב ולאובדן התמיכה של ארה"ב בישראל?
			סעיף 6. מקורות לקבלת חדשות
39%	23%	מקום	12.1 דירוג של טלוויזיה
10%	5%	מקום	12.2 דרוג של עיתונות מודפסת
8%	5%	מקום	12.3 דרוג של רדיו

43%	67%	מקום	12.4 דרוג של אינטרנט
			13. איזה עיתון יומי מודפס עיקרי קראת היום ?
43%	53%		לא קראתי אף עיתון מודפס (מירב)
27%	19%		ידיעות אחרונות (מקום שני אצל שמאל)
			14. מאיזה אתר אינטרנט אתה מקבל את עיקר החדשות שלך? (מירב)
50%	61%		Ynet
			סעיף 7. שאלות ספציפיות על כוונות הצבעה
			האם יש או אין סיכוי שתצביע לכל אחת מהמפלגות הבאות?
33%	43%	יש סיכוי	15.1 יש עתיד בראשות יאיר לפיד
54%	56%	יש סיכוי	15.2 מרצ בראשות זהבה גלאון
72%	74%	יש סיכוי	15.3 העבודה בראשות שלי יחימוביץ'

סעיף 8. כוונות ההצבעה והצבעה קודמת (שאלות 16-21) –

3 רמות של עמדה פוליטית (מדגם של 896 תצפיות)

16. אם בחירות היו מתקיימות היום, לאיזו מפלגה היית מצביע?

17. ובכל זאת, לאיזה מהמפלגות את/ה נוטה יותר?

הצבעה בבחירות קודמות	כוונות הצבעה	כוונות הצבעה כולל נוטים		
24%	קדימה	37%	31%	העבודה בראשות שלי יחימוביץ'
24%	העבודה	20%	16%	יש עתיד בראשות יאיר לפיד
23%	מרצ	16%	14%	מרצ בראשות זהבה גלאון
6%	הליכוד	5%	3%	הליכוד בראשות בנימין נתניהו
2%	חד"ש	3%	2%	קדימה בראשות שאול מופז
1%	ישראל ביתנו	2%	2%	חד"ש
0%	האיחוד הלאומי- מפד"ל	2%	1%	ישראל ביתנו בראשות ליברמן
0%	שיס	1%	1%	העצמאות בראשות אהוד ברק
3%	אחר	1%	0%	הבית היהודי והאיחוד הלאומי
5%	לא יודע/ מסרב לענות	0%	0%	ש"ס בראשות אלי ישי
10%	לא הצבעתי למרות שהייתה לי זכות הצבעה	0%	0%	יהדות התורה/ אגודת ישראל
2%	לא הצבעתי כי לא הייתה לי זכות הצבעה	2%	1%	אחר
		10%	27%	לא יודע / לא החלטתי

18. האם את/ה מתלבט/ת בין המפלגה שציינת ובין מפלגה אחרת ?

כיצד היית מגדיר את עמדותיך הפוליטיות?				
	סה"כ	שמאל	שמאל מתון	מרכז
כן	57%	53%	58%	59%
לא	43%	47%	42%	41%

19. האפשרות הנוספת (עמודות) לעומת כוונות ההצבעה כולל נטייה (שורות)

עבור איזו מפלגה הצבעת בבחירות האחרונות?												
	קדימ ה בראשו	העבוד ה בראשו	העצמ אות בראשו	הליכוד בראשו ת בנימין	שיס בראשו ת אלי ישי	ישראל ביתנו בראשו ת	מרצ בראשו ת זהבה	יש עמיד בראשו ת יאיר	חד"ש	אחר	לא יודע / לא החלט	סה "כ
העבודה בראשות שלי	38	64	13			25	30	6%	17	23	26	20
יש עתיד בראשות	34	17	15				11		25	23	22	33
מרצ בראשות זהבה	4%	6%	2%				52	25	17	10	4%	
הליכוד בראשות	4%	1%	40		17	25			4	5	4%	7
קדימה בראשות	8%	2%	6%								4%	7
חד"ש	1%						2%	63	4		1%	7
העצמאות בראשות	2%	2%	6%		17						5%	
ישראל ביתנו	1%	3%	2%								3%	
הבית היהודי	1%			100		50					1%	
אחר												3
לא יודע / לא					17							

20. האפשרות הנוספת ראשונה (עמודות) לעומת האפשרות הנוספת השנייה (שורות)

אפשרות ראשונה	אפשרות שנייה							סה"כ
	קדימה	העבודה	העצמאות	הליכו	מרצ	יש עתיד	אחר	
העבודה בראשות שלי	0	0	1	0	1	5	1	9
יש עתיד בראשות	0	1	0	0	3	0	0	4
קדימה בראשות שאול	0	1	0	0	1	1	0	3
הליכו בראשות	1	2	0	0	0	0	0	3
ישראל ביתנו בראשות	0	2	0	0	0	1	0	3
מרצ בראשות זהבה	1	1	0	0	0	1	0	3
העצמאות בראשות	1	1	0	0	0	0	0	2
שי"ס בראשות אלי ישי	0	0	0	0	0	0	0	1
הבית היהודי	1	0	0	0	0	0	0	1
חד"ש	0	0	0	0	1	0	0	1
אחר	0	2	0	1	1	1	0	5
לא יודע	0	1	0	0	0	0	0	9
סה"כ	4	11	1	1	7	9	1	44

21. הצבעת בבחירות האחרונות (עמודות) לעומת כוונת הצבעה כולל נטייה (שורות)

	עבור איזו מפלגה הצבעת בבחירות האחרונות?												
	קדימה	העבודה	הליכו	שי"ס	ישראל ביתנו	האיחוד הלאומי	מרצ	חד"ש	אחר	לא יודע מסר	לא הצבעת למרות	לא הצבעת כי לא הייתה	ס"כ
העבודה בראשות שלי	38	64%	13%			25%	30	6%	17	23	26%	20%	3
יש עתיד בראשות	34	17%	15%				11		25	23	22%	33%	2
מרצ בראשות זהבה	4%	6%	2%				52	25	17	10	4%		1
הליכו בראשות	4%	1%	40%		17	25%			4%	5%	4%	7%	5
קדימה בראשות	8%	2%	6%								4%	7%	3
חד"ש	1%						2%	63	4%		1%	7%	2
ישראל ביתנו	2%	2%	6%		17						5%		2
העצמאות בראשות	1%	3%	2%								3%		1
הבית היהודי	1%			100		50%					1%		1
שי"ס בראשות אלי												3%	
יהדות התורה/ אגודת					17								
אחר	1%	1%	4%							17	3%	3%	
לא יודע / לא	7%	4%	13%		50		5%			17	38%	25%	2

סעיף 8. כוונות ההצבעה והצבעה קודמת (שאלות 16-21) –

2 רמות של עמדה פוליטית (מדגם של 503 תצפיות)

16. אם בחירות היו מתקיימות היום, לאיזו מפלגה היית מצביע?

17. ובכל זאת, לאיזה מהמפלגות את/ה נוטה יותר?

הצבעה בבחירות קודמות	כוונות הצבעה כולל נוטים	כוונות הצבעה	
36%	מרצ	46%	העבודה בראשות שלי יחימוביץ'
33%	העבודה	26%	מרצ בראשות זהבה גלאון
16%	קדימה	15%	יש עתיד בראשות יאיר לפיד
3%	חדי"ש	4%	חדי"ש
2%	הליכוד	1%	העצמאות בראשות אהוד ברק
0%	ישראל ביתנו	1%	ישראל ביתנו בראשות ליברמן
2%	אחר	1%	קדימה בראשות שאול מופז
2%	לא יודעו מסרב לענות	0%	הליכוד בראשות בנימין נתניהו
4%	לא הצבעתי למרות שהייתה לי זכות	0%	הבית היהודי והאיחוד הלאומי
1%	לא הצבעתי כי לא הייתה לי זכות	0%	יהדות התורה/ אגודת ישראל
		1%	אחר
		5%	לא יודע / לא החלטתי
		18%	

18. האם את/ה מתלבט/ת בין המפלגה שציינת ובין מפלגה אחרת ?

	כיצד היית מגדיר את עמדותיך הפוליטיות?		
	סה"כ	שמאל	שמאל מתון
כן	57%	53%	58%
לא	43%	47%	42%

19. האפשרות הנוספת (עמודות) לעומת כוונות ההצבעה כולל נטייה (שורות)

	עבור איזו מפלגה הצבעת בבחירות האחרונות?										
	קדי מה ברא	העבו דה ברא	העצ מאות ברא	הליכ וד ברא	ישראל ל ביתנו	מרצ ברא שות	יש עמיד ברא	חד' ש	אח ר	לא יודע / לא	סה"כ
העבודה בראשות שלי	63		80%	33%		69%	73%		54	55%	45%
מרצ בראשות זהבה		54%					14%	10	31	27%	25%
יש עתיד בראשות	13	36%			50%	17%					17%
חד"ש		2%				10%				18%	4%
העצמאות בראשות		5%					2%				2%
קדימה בראשות שאול		1%		33%							1%
ישראל ביתנו בראשות			20%	33%							1%
הליכוד בראשות							2%				0%
הבית היהודי					50%						0%
אחר		1%					2%				1%
לא יודע / לא החלטתי	25					5%	8%		15		5%

20. האפשרות הנוספת ראשונה (עמודות) לעומת האפשרות הנוספת השנייה (שורות)

אפשרות ראשונה	אפשרות שנייה					סה"כ
	קדי מה ברא	מרצ ברא שות	יש עמיד ברא	אחר		
העבודה בראשות שלי	0	1	3	0		4
העצמאות בראשות	1	0	0	0		1
מרצ בראשות זהבה	1	0	1	0		2
יש עתיד בראשות יאיר	0	1	0	0		1
חד"ש	0	1	0	0		1
אחר	0	1	1	0		2
לא יודע / לא החלטתי	0	0	0	2		2
סה"כ	2	4	5	2		13

21. הצבעת בבחירות האחרונות (עמודות) לעומת כוונות ההצבעה כולל נטייה (שורות)

	עבור איזו מפלגה הצבעת בבחירות										
	קדי מה	העבוד ה	הליכ וד	ישראל ל ביתנו	מר צ	חד "ש	אח ר	לא יוד ע	לא הצבע תי	לא תיכי	סה"כ
העבודה בראשות שלי	59	66%	33%		29	6%	25	33	39%	25%	46%
מרצ בראשות זהבה	9%	7%			53	25	50	44	11%		26%
יש עתיד בראשות	21	17%	8%		11			11	28%	50%	15%
חד"ש	1%				2%	63	13		6%	25%	4%
העצמאות בראשות	1%	3%	8%								1%
ישראל ביתנו בראשות	1%	2%	8%								1%
קדימה בראשות	1%	1%	8%								1%
הליכוד בראשות	1%		8%								%
הבית היהודי									6%		%
יהדות התורה / אגודת				100							%
אחר		1%					13	11			1%
לא יודע / לא החלטתי	6%	4%	25%		4%				11%		5%

מסקנות משולבות

מבחינת שתי שיטות המחקר השונות, האיכותית והכמותית, ניתן לראות באופן בהיר יותר ומובן יותר מהן נקודות החוזק והחולשה של השמאל בקרב החברה הישראלית.

ניתן לזהות באופן ברור כי בשני המקרים הביעו רוב גדול מן המשתתפים אי שביעות רצון מרמת החיים שלהם במדינה ומהמצב הכלכלי בישראל. הסכמה רחבה היא כי רמת החיים בישראל נשחקה ואשמה עיקרית מוטלת על המדיניות הכלכלית שמתווה הממשלה שמצטיירת כ"חזירית וקפיטליסטית" ופוגעת בעובדים ובחלשים שבחברה. בקבוצות המיקוד ניתן היה להתמקד בעובדה כי בקרב הצעירים החשש מפני אי היכולת להתבסס כלכלית והמרדף אחרי ההצלחה הינו גדול יותר מקהל המבוגרים. אולם, המבוגרים הביעו דאגה מפני מה שצופן לילדיהם בעתיד, בכל הקשור לפן הכלכלי. עצם העיסוק המרכזי שתופס הנושא הכלכלי בקרב קהל מצביעי שמאל, לעומת הסוגייה המדינית, היא סוגייה מעניינת בפני עצמה. שני חלקי המחקר מראים באופן מובהק כי הסוגייה הכלכלית-חברתית היא העומדת בראש מעייניו של השמאל בישראל.

תוצר לוואי לסוגייה הכלכלית היא ההזדהות הלא מעטה בקרב אנשי השמאל והשמאל המתון עם ישראלים השוקלים לרדת מן הארץ והסיבה העיקרית להזדהות זו היא יוקר המחייב בישראל והמצב הכלכלי בכלל. עם זאת סוגייה זו לא עלתה בקבוצות המיקוד.

סדר היום הכלכלי-חברתי בא בד בבד עם עם חוסר האמון של מצביעי השמאל בתהליך המדיני. למרות שהם תומכים בו אידאולוגית, הם אינם מאמינים שיש פרטנר (באחוזים בולטים בסקר הכמותי) ורואים בסוגייה זו "עיסוק מהעבר" בקבוצות המיקוד.

ביחס לסוגייה האיראנית וסוגיות בינלאומיות אחרות (המשבר במדינות האזור והיחסים עם ארה"ב), נמצא כי השמאל לא עוסק בעניינים אלו בפועל ואינו טרוד מהם. אמנם הוא רואה באיום האיראני כאיום אסטרטגי, אך בקבוצות הנושא נדחק במהירות לטובת סוגיות כלכלה וחברה. התעלמות הנבדקים מסוגיות חוץ, מראה את הפער בין השמאל הסוציאליסטי "אחוות עמים" לשמאל של היום. נקודת המבט של איש השמאל הממוצע היא על העניינים הקשורים אליו ישירות ונוגעים לאורח חייו המיידי (לכן גם הסוגייה הפלסטינית אינה על סדר היום – אין הם רואים קשר בינה לבין אורח חייהם היומיומי).

סוגיית דת ומדינה מצאה את עצמה גם היא בצמרת הסוגיות המטרידות את השמאל הישראלי. שתי שיטות המחקר מראות עניין רב בסוגיות אלו ודאגה גדולה על עתידה של ישראל נוכח מגמות אלו. אחת הסיבות המסבירות את רמת חשיבות שמקנים אנשי השמאל לנושא זה היא ההשפעה על חיי היום-יום שלהם. הם נתקלים בכפייה הדתית לגווניה בתחבורה הציבורית, בחתונה, בלוויה וברחוב, לעומת זאת סוגיות דוגמת הנושא הפלסטיני נמצאות עבור רוב הישראלים "רחוק מן העין".

למרות שעולה תמיכה רחבה של השמאל הישראלי במגוון רחב של נושאים – נוצר חוט מקשר בין הסוגיות הכלכליות לסוגיות דת ומדינה, העולה על שאר הסוגיות. השמאל אינו מתנהל עוד כשבט שולט, אלא כחבורת אינדיבידואלים הרוצים בסך הכול נוחות עצמית (אם במחיר הקוטג' ואם בזמני הנסיעה בתחבורה הציבורית).

ניתן לראות כי המחקרים נגעו לעיתים בנושאים שונים וכך נמצא כי יחסי דת ומדינה, האלימות בחברה והעדר המנהיגות שתטפל בבעיות אלו הינם נושאים אשר מטרידים את אנשי השמאל והשמאל המתון בישראל. נושא נוסף שהועלה על ידי הסוקרים היה יחסי ישראל – ארה"ב וכאן נראה כי השמאל בישראל מפקפק ביחסי החוץ של ישראל ורובם מאשימים את ישראל בהתדרדרות היחסים (כך גם מחצית מהשמאל המתון).

הבדל חשוב מאוד שיש לשים לב אליו הינה העובדה כי המחקר הכמותי הצביע כי אין הבדלים משמעותיים בתשובות המבוגרים אל מול הצעירים. לעומת זאת, קבוצות המיקוד הראו כי הצעירים נחשבים בהרבה למצוא שינוי ותקווה, לעומת המבוגרים אשר כמעט ויתרו על התקווה והם מנסים רק לשרוד את המצב. ההבדלים הללו בין תוצאות שתי שיטות המחקר מראים כי אמנם ישנה תמימות דעים בעמדות הפוליטיות של שתי הקבוצות, אך אין תמימות דעים ביחס לדרך הפעולה. הצעירים רוצים שינוי ומתעסקים עוד יותר בעניינים הנמצאים מתחת לאפס (יוקר המחיה וסוגיות דת). המבוגרים יותר עוד "זוכרים חסד נעורים" לעניינים בינלאומיים ומדיניים, אך גם הם נמצאים עתה באותו המקום כמו הצעירים.

מהמחקר עולה תמונה מדאיגה ביחס לשמאל הישראלי. אין תקווה גדולה בקרב המשתתפים בקבוצות המיקוד באף אחד מהמפלגות המתיימרות לייצג את הגוש (עבודה, מרצ ויש עתיד). רוב המשתתפים בקבוצות המיקוד לא חזרו על הצבעתם מבחירות קודמות, וגם אלו שבחרו בחירה חדשה קרובים לשינוי דעתם והם אינם "בוחרים בטוחים". הסקר הכמותי מאושש זאת בכך שהוא מראה עד כמה גמיש המעבר בין המפלגות השונות. בקרב השמאל – הכול פתוח. הנשאלים כמעט ולא פוסלים אף מפלגה ורמת הנאמנות שלהם מבחירות קודמות לבחירות זו היא זניחה. העדר הנאמנות הזו המשתלב בדרך העגומה מעט בה הם רואים את מנהיגות הגוש והמפלגות בו מניחות אתגר מהותי לבחירות 2013. מי יצליח לאחד את השמאל סביב תפיסת עולם מאוחדת? או ייתכן והשמאל ימציא עצמו מחדש, עם סדר יום חדש תוך התעלמות מעברו? נראה כי הכול פתוח.

המחקר הזה נתן לנו נקודת מבט ראשונית ומרתקת על השמאל בישראל. בהעדר מחקרים דומים מהעבר, יש קושי בנעילת חלק מהמסקנות. עם זאת, ברור לכל כי השיח החברתי, בעקבות קיץ 2011, שינה את הלך הרוח של השמאל. נוצר כאן שמאל חדש, כזה שאינו עוסק בסוגיות העולם והמדינה אלא במרחב המחיה שלו. יש כאן שמאל חברתי אבל לא סוציאליסטי, שמאל שרוצה זכויות אבל מפחד מועדי עובדים. יש כאן שמאל שרוצה שינוי אבל לא אידיאולוגי אלא פרקטי. הפרגמטיזם ניצח את הדוגמטיות. האידיאליזם זז לטובת מחיר הקוטג'.
הקוטג'.

מחקר זה אינו שלם. יש צורך בבחינת השמאל מחדש לאחר בחירות 2013, ולראות את השפעת מערכת הבחירות והממשלה החדשה שתקום על עמדותיו, ולהמשיך לאתגר במחקר איכותי נוסף קהלים נוספים הנמצאים בשמאל ולא נבדקו כאן דוגמת ערביי ישראל (שלא נדגמו כלל) והתנועה הקיבוצית וההתיישבות העובדת (אשר נבדקו רק במחקר הכמותי).

נספח-שאלון הסקר הכמותי

1. האם לדעתך יאיר לפיד ראוי להיות שר החינוך?

1. כן 2. לא 3. לא יודע

2. באופן כללי, כיצד היית מגדיר/ה את עמדותיך הפוליטיות:

1. שמאל 2. שמאל מתון 3. מרכז 4. ימין מתון 5. ימין

3. ישנם אנשים שאומרים שהם לעולם לא יצביעו למפלגת שמאל. אחרים אומרים שהם לעולם לא יצביעו

למפלגת ימין. באיזו מידה כל אחת מהאמירות הבאות נכונה לגביך:

לא יודע	לא מסכים	מסכים	
			3.1 לעולם לא אצביע למפלגת ימין
			3.2 לעולם לא אצביע למפלגת שמאל

אם הנשאל ענה לשאלה 2 ימינה ממרכז = < סיים

4. ביחס להשקפת העולם הכלכלית, היכן היית ממקם את דעותיך על הציר הבא:

1. מרקסיסט 2. סוציאליסט 3. סוציאל-דמוקרט 4. ליברל 5. קפיטליסט

5. האם את/ה מסכים או לא מסכים עם כל אחת מהאמירות הבאות:

5.1 הכלכלה בישראל היא כלכלה קפיטליסטית חזירית

1. מסכים 2. לא מסכים 3. לא יודע

5.2 המדיניות הכלכלית של הממשלה פוגעת בעובדים ובחלשים

1. מסכים 2. לא מסכים 3. לא יודע

5.3 אני נגד הכלכלה הקפיטליסטית שבישראל אבל מפחד מחזרה לסוציאליזם של פעם

1. מסכים 2. לא מסכים 3. לא יודע

6. נפנה כעת לאיומים האסטרטגיים הנראים כעומדים בפני מדינת ישראל

6.1 מבין האיומים הרשומים מטה, מהו בעיניך האיום האסטרטגי החמור ביותר על מדינת ישראל:

1. יחסי הון-שלטון והשתלטות הטייקונים על המשק
2. ישראל הופכת למדינה אלימה שבה אין בטחון אישי
3. גידול כוחם והשפעתם של המתנחלים
4. גידול כוחם והשפעתם של החרדים
5. העדר תהליך מדיני עם הפלסטינים והעדר סיכוי לשלום
6. איראן גרעינית
7. החקיקה האנטי-דמוקרטית בישראל
8. הרעת התמיכה עם ארה"ב ואובדן התמיכה של ארה"ב בישראל

6.2 כעת, מבין אותם האיומים, מהו בעיניך האיום האסטרטגי השני בחומרתו:

1. יחסי הון-שלטון והשתלטות הטייקונים על המשק
2. ישראל הופכת למדינה אלימה שבה אין בטחון אישי
3. גידול כוחם והשפעתם של המתנחלים
4. גידול כוחם והשפעתם של החרדים
5. העדר תהליך מדיני עם הפלסטינים והעדר סיכוי לשלום
6. איראן גרעינית
7. החקיקה האנטי-דמוקרטית בישראל
8. הרעת התמיכה עם ארה"ב ואובדן התמיכה של ארה"ב בישראל

6.3 לבסוף, שוב מבין אותם האיומים, מהו בעיניך האיום האסטרטגי הכי פחות חמור:

1. יחסי הון-שלטון והשתלטות הטייקונים על המשק
2. ישראל הופכת למדינה אלימה שבה אין בטחון אישי
3. גידול כוחם והשפעתם של המתנחלים
4. גידול כוחם והשפעתם של החרדים
5. העדר תהליך מדיני עם הפלסטינים והעדר סיכוי לשלום
6. איראן גרעינית
7. החקיקה האנטי-דמוקרטית בישראל
8. הרעת התמיכה עם ארה"ב ואובדן התמיכה של ארה"ב בישראל

7. מבין שני העניינים הבאים, מה בעיניך דחוף וחשוב יותר לטיפול בישראל:

1. סוגיות דת ומדינה
2. יוקר המחיייה בישראל

8. יש בישראל שחושבים שהיו רוצים לעזוב את הארץ. האם את/ה מזדהה או לא מזדהה עם תחושה כזאת ?

1. מזדהה
2. לא מזדהה = < עבור לשאלה 9

8.1 מבין הסיבות הרשומות מטה, מהי בעיניך הסיבה העיקרית לכך שאת/ה מזדהה עם תחושתם של אלה שהיו רוצים לעזוב את הארץ ?

1. אני מזדהה עם תחושתם של הרוצים לעזוב את ישראל בגלל השתלטות החרדים על המדינה

2. אני מזדהה בגלל המתנחלים שמשתלטים על המדינה

3. אני מזדהה בגלל שהכיבוש מאיים על האפשרות שלי לחיות בארץ

3. אני מזדהה בגלל שנמאס לי לממן תקציב בטחון מנופח

4. אני מזדהה בגלל שיוקר המחיה לא מאפשר לי לחיות בכבוד

5. סיבה אחרת/אחר

8.2 מבין הסיבות הרשומות מטה, מהי בעיניך השנייה בחשיבותה לכך שאת/ה מזדהה עם תחושתם של אלה שהיו רוצים לעזוב את הארץ ?

1. אני מזדהה עם תחושתם של הרוצים לעזוב את ישראל בגלל השתלטות החרדים על המדינה

2. אני מזדהה בגלל המתנחלים שמשתלטים על המדינה

3. אני מזדהה בגלל שהכיבוש מאיים על האפשרות שלי לחיות בארץ

3. אני מזדהה בגלל שנמאס לי לממן תקציב בטחון מנופח

4. אני מזדהה בגלל שיוקר המחיה לא מאפשר לי לחיות בכבוד

5. סיבה אחרת/אחר

9. באיזו מידה השקפת העולם של כל אחת משתי האוכלוסיות הבאות נוגדת או לא נוגדת את השקפת עולמך:

השקפת עולמם לא נוגדת את השקפת עולמי	השקפת עולמם נוגדת במידה מועטה את השקפת עולמי	השקפת עולמם נוגדת במידה רבה את השקפת עולמי	
			9.1 חרדים
			9.2 מתנחלים

10. האם את/ה מסכים/ה או לא מסכים/ה לכל אחד מההיגדים הבאים?

לא יודע	לא מסכים	מסכים	
			10.1 חייבים לדאוג לזכויות הציבור החילוני ולהנהיג בישראל תחבורה ציבורית בשבת ונישואין אזרחיים
			10.2 אני מרגיש חוסר בטחון-אישי ומפחד מהאלימות הגוואה
			10.3 חייבים להלחם בקשרי הון-שלטון ובטייקונים
			10.4 יוקר המחייה ומחירי הדיור בישראל חונקים אותי
			10.5 ועדי העובדים הגדולים (כגון חברת חשמל, רכבת ונמלים) מנצלים את כוחם לרעה
			10.6 אני בעד סיום הכיבוש ופירוק התנחלויות
			10.7 חייבים לחתור לשלום עם הפלסטינאים במסגרת פתרון של שתי מדינות לשני העמים
			10.8 המתנחלים עולים לנו יותר מדי
			10.9 החרדים עולים לנו יותר מדי
			10.10 אני חרד לדמוקרטיה בישראל נוכח החקיקה האנטי-דמוקרטית
			10.11 אני בעד שתי מדינות לשני עמים אבל לא חושב שיש כרגע פרטנר למו"מ מדיני
			10.12 אני חרד לעתיד המדינה נוכח העובדה שאחד מכל שלושה ילדים בכיתה א' לומד בחינוך חרדי ללא לימודי ליבה
			10.13 אני חרד לאפשרות של הרעת היחסים עם ארה"ב ולאובדן התמיכה של ארה"ב בישראל
			10.14 מי אחראי לאפשרות של הרעת היחסים עם ארה"ב ולאובדן התמיכה של ארה"ב

אם בשאלה 10.14 ענה "לא מסכים" או "לא יודע" עבור לשאלה 12

11. מי לדעתך אשם יותר בהרעת היחסים בין ישראל לארה"ב?

1. בעיקר ישראל 2. בעיקר ארה"ב 3. שתיהן באותה מידה 4. לא יודע

12. מהם המקורות העיקריים שלך לקבלת חדשות (דרג):

1. טלוויזיה
2. עיתונות מודפסת
3. רדיו
4. אינטרנט

13. איזה עיתון יומי מודפס עיקרי קראת היום?

1. ישראל היום 2. מעריב 3. ידיעות אחרונות 4. הארץ 5. גלובס 6. לא קראתי אף עיתון מודפס

14. מאיזה אתר אינטרנט אתה מקבל את עיקר החדשות שלך?

1. WALLA 2. YNET 3. הארץ און-ליין 4. NRG 5. גלובס 6. דה-מרקר 7. פייסבוק

8. אחר, ציין _____ 9. אף אחד, לא קורא חדשות

15. האם יש או אין סיכוי שתצביע לכל אחת מהמפלגות הבאות:

לא יודע	אין סיכוי	יש סיכוי	
			15.1 יש עתיד בראשות יאיר לפיד
			15.2 מרצ בראשות זהבה גלאון
			15.3 העבודה בראשות שלי יחימוביץ'

16. אם בחירות היו מתקיימות היום, לאיזו מפלגה היית מצביע?

1.	קדימה בראשות שאול מופז	9.	מרצ בראשות זהבה גלאון
2.	העבודה בראשות שלי יחימוביץ'	10.	יש עתיד בראשות יאיר לפיד
3.	העצמאות בראשות אהוד ברק	11.	רע"ם/ תע"ל
4.	הליכוד בראשות בנימין נתניהו	12.	חד"ש
5.	ש"ס בראשות אלי ישי	13.	בלי"ד
6.	ישראל ביתנו בראשות ליברמן	99.	אחר
7.	הבית היהודי והאיחוד הלאומי	98.	לא יודע / לא החלטתי
8.	יהדות התורה/ אגודת ישראל		

אם ענה כל תשובה מלבד "לא יודע/לא לא החלטתי" עבור לשאלה 18, אחרת שאל שאלה 17

17. ובכל זאת, לאיזה מהמפלגות את/ה נוטה יותר?

1.	קדימה בראשות שאול מופז	9.	מרצ בראשות זהבה גלאון
2.	העבודה בראשות שלי יחימוביץ	10.	יש עתיד בראשות יאיר לפיד
3.	העצמאות בראשות אהוד ברק	11.	רע"ם/ תע"ל
4.	הליכוד בראשות בנימין נתניהו	12.	חד"ש
5.	ש"ס בראשות אלי ישי	13.	בלי"ד
6.	ישראל ביתנו בראשות ליברמן	99.	אחר
7.	הבית היהודי והאיחוד הלאומי	98.	לא יודע / לא החלטתי
8.	יהדות התורה/ אגודת ישראל		

אם ענה "לא יודע" עבור לשאלה 19

18. האם את/ה מתלבט/ת בין המפלגה שציינת ובין מפלגה אחרת ?

1.כן 2. לא = עבור לשאלה 21

19. בין איזה שתי מפלגות את/ה מתלבט הכי הרבה? – אפשרות ראשונה

1.	קדימה בראשות שאול מופז	9.	מרצ בראשות זהבה גלאון
2.	העבודה בראשות שלי יחימוביץ	10.	יש עתיד בראשות יאיר לפיד
3.	העצמאות בראשות אהוד ברק	11.	רע"ם/ תע"ל
4.	הליכוד בראשות בנימין נתניהו	12.	חד"ש
5.	ש"ס בראשות אלי ישי	13.	בלי"ד
6.	ישראל ביתנו בראשות ליברמן	99.	אחר
7.	הבית היהודי והאיחוד הלאומי	98.	לא יודע / לא החלטתי
8.	יהדות התורה/ אגודת ישראל		

20. בין איזה שתי מפלגות את/ה מתלבט הכי הרבה? – אפשרות שנייה

1.	קדימה בראשות שאול מופז	9.	מרצ בראשות זהבה גלאון
2.	העבודה בראשות שלי יחימוביץ	10.	יש עתיד בראשות יאיר לפיד
3.	העצמאות בראשות אהוד ברק	11.	רע"ם/ תע"ל
4.	הליכוד בראשות בנימין נתניהו	12.	חד"ש
5.	ש"ס בראשות אלי ישי	13.	בלי"ד
6.	ישראל ביתנו בראשות ליברמן	99.	אחר
7.	הבית היהודי והאיחוד הלאומי	98.	לא יודע / לא החלטתי
8.	יהדות התורה/ אגודת ישראל		

21. עבור איזו מפלגה הצבעת בבחירות האחרונות?

קדימה	.9	רע"ם/ תע"ל	.1
העבודה	.10	חד"ש	.2
הליכוד	.11	בל"ד	.3
ש"ס	.12	אחר, פרט: _____	.4
ישראל ביתנו	.96	לא יודע / מסרב	.5
האיחוד הלאומי - מפד"ל	.97	לא הצביע והייתה לו זכות הצבעה	.6
יהדות התורה/ אגודת ישראל	.98	לא הצביע כי לא הייתה לו זכות הצבעה	.7
מרצ			.8

כל הזכויות שמורות לקרן פרידריך אברט ישראל ©
2012

קרן פרידריך אברט
ת"ד 12235
הרצליה פיתוח 46733
דוא"ל : fes@fes.org.il
טל: 09 951 47 60
פקס: 09 951 47 64
www.fes.org.il

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**